

صادر نشدن مجوز کنسرت اردیبهشت‌ماه معین زندی از سوی ارشاد بوشهر، در ادامه لغو کنسرت آرمان گرشناسی در فروردین و لغو اختتامیه فستیوال «کوچه» در اواخر سال ۱۴۰۲، برگزاری کنسرت در این استان را به محل بحث تبدیل کرده است؛ هرچند مدیر اداره ارشاد بوشهر تاکید می‌کند برگزاری کنسرت در بوشهر مانی ندارد. اواخر سال گذشته، برگزاری فستیوال کوچه در استان بوشهر با حواشی زیادی همراه بود؛

لغو سریالی کنسرت‌ها در بوشهر

نگاهی به سهل‌گیری و افزایش برگزاری کنسرت‌های پاپ در ایام ماه مبارک رمضان

رونق کنسرت‌ها؛ تهدید یا فرصت؟

گروه فرهنگ

جریان برگزاری کنسرت که در سال گذشته رونق یافته بود، تداوم خود را در ماه رمضان امسال هم نشان داد اما با مروری اجمالی بر اجراهای مختلف شاهد بودیم که کنسرت‌های پاپ باز هم در این موقعیت بیش از اجراهای موسیقی متناسب با ماه رمضان بود. این موضوع نشان می‌دهد که دغدغه در ارائه محتوای مناسب جای خود را به رویکردهای اقتصادی داده است و تداوم همین نگاه آسیب‌هایی را متوجه ماهیت موسیقی کرده است. هفته گذشته در همین صفحه گفت‌وگویی با محمد گلریز، خواننده باسابقه موسیقی سنتی داشتیم که فضای برگزاری کنسرت‌ها را ماهیتا در دست مافیای موسیقی می‌دانست. با یک مرور اجمالی به‌راحتی می‌توان دید که این مسأله شکلی جدی در اجرای کنسرت در کشور دارد. زیرا از میان اجراهای متعدد درصد کمی از اجراها به موسیقی سنتی ایران اختصاص داشته است. بر همین اساس در این گزارش نگاهی می‌کنیم به وضعیت نامناسب موسیقی پاپ و رواج گسترده آن و عدم حمایت کافی از موسیقی اصیل ایرانی.

نگاه سهل‌انگارانه به موسیقی پاپ

سهل‌گیری نسبت به موسیقی پاپ چه در تولید آلبوم و چه کنسرت از دهه ۷۰ شروع شده و در سال گذشته وقایع پس از اغتشاشات سال ۱۴۰۱ و قهر بخشی از هنرمندان از اجرای برنامه یا توجیه‌های سیاسی سرعت گرفت و امروزه دیگر اثری از سختگیری‌های فنی و محتوایی دهه ۷۰ نیست و در نتیجه آثار ضدفرهنگی در قالب موسیقی پاپ در سالن‌های کشور اجرامی‌شود که همزمانی آن با ماه مبارک رمضان بخشی از جامعه را نگران و ناراضی کرده است.

پس از وقایع موسوم به زن، زندگی، آزادی و تحریم برنامه‌های هنری توسط اپوزیسیون و برخی از هنرمندان که تحت تأثیر تهدیدات اپوزیسیون حاکم بر هنر اتفاق افتاد مسئولان فرهنگی کشور به جای این‌که سراف هنرمندان اصیل رفته و از فرصت پیش آمده برای بازگرداندن هنرمندان اصیل موسیقی به صحنه استفاده کنند، سعی کردند با سهل‌گیری اعطای مجوز آن دسته از فعالان موسیقی را که بیشتر به‌خاطر سلب پایین تولیدات اجازه برگزاری کنسرت نداشتند به موسیقی برگردانند. اتفاقاً این ترند در کوتاه‌مدت جواب داد و به سرعت گروه‌های موسیقی پاپ برای برگزاری کنسرت با هم مسابقه گذاشتند تا جایی که در سال ۱۴۰۲ رشد بی‌سابقه‌ای را در برگزاری کنسرت در کشور شاهد بودیم.

رشد فراوانی کنسرت‌ها به نوروز و ماه رمضان هم کشیده‌شد و برای اولین بار نه فقط ماه مبارک رمضان از تعداد کنسرت‌ها نکاست، بلکه با رشد بی‌رویه کنسرت‌ها در جای‌جای کشور مواجه بودیم؛ رشدی که به‌صورت محسوسی فضای معنوی ماه رمضان را تحت تأثیر قرار داد، درحالی‌که در طول صدها سال جامعه‌ایرانی تلاش کرده‌با استفاده از قالب موسیقی، فضای مناجات و معنویت را در ایام مبارک رمضان گسترش دهد. سؤال این است که آیا مدیریت فضای نوروزی موسیقی همزمان با رعایت مقتضیات معنوی و عقیدتی ممکن نبوده است؟

عدم تعارض موسیقی خوب با ماه مبارک رمضان

نقد برگزاری کنسرت در ماه مبارک رمضان به این معنی نیست که موسیقی و قالب امروزی اجرای آن به نام کنسرت در تعارض با معنویت باشد. موسیقی تعارضی با معنویت نه‌فقط ندارد، بلکه یکی از عرصه‌های ترویج معنویت است. برخلاف تصور رایجی که در صدساله گذشته رایج شده و برخی فقهای شیعه واژه موسیقی را فقط به موسیقی بزمنی اطلاق کرده‌اند انواع مختلف موسیقی از لحاظ کاربرد وجود دارد که بخش مهمی از آن در خدمت معنویت است به‌خصوص که موسیقی آوازی اساسا در خدمت مذهب و معنویت بوده و بسیاری از گوشه‌های موسیقی آوازی موسوم به سنتی برگرفته از آیین‌ها و مناسک مذهبی است.

در بخشی از مناطقی کشور مانند لرستان، کردستان، استان‌های جنوبی خراسان و... از موسیقی به‌عنوان بخشی از مناسک و آیین‌های دینی

اختتامیه این فستیوال مردمی لغو شد و وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی هم قول پیگیری موضوع را داد. این اتفاق چند وقت بعد از ماجرای پرحاشیه لغو کنسرت علیرضا قربانی بود که با پیگیری محمد مهدی اسماعیلی و تأکید دولتمردان بر اجرای قانون و احترام گذاشتن به مجوزهای رسمی در کشور، در نهایت ختم به‌خیر شد. با تأکید دولت، انتظار می‌رفت برخوردهای سلیقه‌ای با برگزاری کنسرت در استان‌های مختلف متوقف

شود اما درست در نخستین ماه سال ۱۴۰۳ کنسرت‌های آرمان گرشناسی در ۳۰ و ۳۱ فروردین هم لغو شد. این درحالی بود که این کنسرت مجوزهای لازم را دریافت کرده و در مرحله بلیت فروشی بود. حالا خبر لغو کنسرت در بی صادر نشدن مجوز نهایی ارشاد معین زندی که قرار بود ۵ تا ۷ اردیبهشت در استان بوشهر برگزار شود، برگزاری کنسرت در این استان را با چالش روبه‌رو کرده است.

در چنین بلشویی که اغلب کنسرت‌ها از هرگونه معیار ارزش‌گذاری خالی هستند مجوز برگزاری کنسرت در شب‌های ماه مبارک رمضان می‌تواند مجوز به تخریب فضای معنوی جامعه باشد.

عوارض فرهنگی سهل‌گیری به موسیقی پاپ

با وجود ناسازگاری سبک‌های مدرن موسیقی ازجمله موسیقی پاپ با فرهنگ ایرانی-اسلامی با توجه به اتصال فرهنگی رسانه‌ای کشورهای جهان به یکدیگر و تأثیرات تهاجم فرهنگی چندده‌ساله نه‌فقط در ایران بلکه در هیچ‌کجای جهان گریزی از موسیقی مدرن غربی به‌خصوص سبک پاپ وجود ندارد اما حداقل در بخش موسیقی قانونی و رسمی کشور می‌شود با تقریر قوانین و معیارهای فنی و محتوایی از عوارض این نوع موسیقی کاست. معیارهایی که هم ناظر بر کیفیت ساختاری و هم ناظر بر محتوای ترانه‌ها باشد و از عوارض فرهنگی، اجتماعی و تمدنی این آثار بکاهد. در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ سختگیری بیش از حدی در حوزه موسیقی و ترانه در صدا و سیما و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در جریان بود. بخشی از این سختگیری‌ها به‌خصوص در محتوای اشعار، سلیقه‌ای و حاصل برداشت‌های شخصی بود؛ ولیکن بخش مهمی از آن سختگیری‌های هنری و فنی بود که ساختار ترانه‌ها و موسیقی تولیدی را دارای کیفیت خاصی کرده بود. نتیجه این سختگیری تولید آثار ماندگار و نسل موسیقیدانان و شعرای بزرگ پس از انقلاب شد که توانستند در زمان دفاع مقدس و پس از آن موسیقی فاخر انقلابی و دینی ایران را راهبری کنند اما در اواخر دهه ۷۰ با هدف جذب بخشی از مخاطب که مشتری موسیقی تولیدی موسوم به لس آنجلسی شده بود سهل‌گیری حداقلی در اعطای مجوز به خواننده‌های پاپ جوان و کم‌سابقه اعمال شد و کم‌کم در دهه‌های ۸۰ و ۹۰ اغلب معیارهای فنی و محتوایی به‌جز ممیزی‌های سیاسی و تا حدودی اعتقادی به‌کنار گذاشته شد.

وقتی موسیقی به زبان فارسی آسیب می‌زند

موسیقی پاپ رایج امروزی که هیچ‌گونه ممیزی فرهنگی بر آن اعمال نمی‌شود، در وهله اول با شکستن قواعد زبان و استفاده از جملات و اصطلاحات غلط به بهانه عامیانه‌بودن، زبان و ادبیات فارسی را که میراث تمدنی ماست، هدف قرار داده است. با توجه به این‌که انسان با ابزار زبان می‌اندیشد، توسعه و غنای زبان به رشد تمدنی می‌انجامد و برعکس تضعیف و انحطاط در زبان به انحطاط تمدنی خواهد انجامید. در وهله دوم موسیقی پاپ امروزی با تخریب فنون شعری کهن ایرانی میراث مهمی ادبی ایران را که شامل صنایع بیانی و بدیعی است، در معرض نابودی قرار می‌دهد. به‌طور مثال قافیه در شعر فارسی یکی از مهم‌ترین شاخه‌های بی‌بدیل محسوب می‌شود که حتی در شعر عرب نیز به اندازه شعر فارسی سخنگیرانه و دارای دقت و طرافت نیست. قافیه نسبت مستحکم با موسیقی شعر دارد و با تکرار و از طریق شنیدار به نسل بعد منتقل می‌شود. ترانه‌سرایان موسیقی پاپ امروز با بی‌توجهی به قواعد قافیه این میراث مهم شعری را در معرض نابودی قرار داده‌اند. همچنین است صنایع بیانی و بدیعی دیگر، چراکه ترانه‌های غلط و فاقد صنایع ادبی به تضعیف سلسله‌ای معنوی مخاطب می‌انجامد و در طولانی مدت هر کلام موزونی را می‌تواند به جای

شعر و ترانه جا بزند؛ چراکه تنها شاخصه باقیمانده در ترانه امروزی وزن است که آن هم نه طبق قواعد عروضی، بلکه به تقلید از شعر غربی بر مبنای وزن هجایی استفاده می‌شود.

پشت پا به میراث کهن موسیقی

از حیث ریتم ملودی و سازبندی نیز موسیقی پاپ امروزی با کنار نهادن قواعد موسیقایی هزاران‌ساله بشری که بر اساس نیازهای ذهنی، جسمی و روانی بشر رشد کرده و شکل یافته، در حقیقت به دوران بدویت در موسیقی برگشته و به‌اصطلاح در حال اختراع مجدد چرخ است؛ چراکه ملودی‌ها و ریتم‌ها به‌صورت بدوی خلق می‌شود و تنها استفاده این سبک از موسیقی از پیشرفت‌های تمدنی، استفاده از نرم‌افزارها و ابزارهای الکترونیک جدید است. به کنار نهادن قواعد و علم موسیقی کهن که حاصل چند هزار سال تجربه، پژوهش و فلسفه بشری است، باعث خلق آثاری شده که می‌تواند از لحاظ روانی و عصبی-حرکتی به مخاطب آسیب‌های جبران‌ناپذیری برزند، همچنین با توجه به فقدان محتوای معنوی، ادبی و هنری، نه‌تنها به رشد معنویت در مخاطب کمکی نمی‌کند، بلکه او را دچار پریشانی‌های ذهنی، سطحی‌نگری و دوری از حال‌وهوای عرفانی و دینی نمی‌کند.

موسیقی به کلاسیک، پاپ، راک، جزو... تقسیم‌بندی‌هایی در موسیقی کلاسیک و اصیل نیز هست مانند موسیقی عامه‌پسند، بزمنی، حماسی، آیینی و... که مختصات ساختاری این موسیقی‌ها و زیباییشناسی خاص آنها باعث شده به محتوایی خاص گره خورده و در اختیار آن قرار گیرند.

نهادهای انقلابی بی‌توجه به ماهیت موسیقی

به‌رغم این‌که در ۱۰ سال گذشته با وسعت بی‌سابقه‌ای انواع موسیقی موسوم به پاپ به‌خصوص نوعی از موسیقی الکترونیک موسوم به ترنس به‌خاطر سهولت تولید توسط برخی از نهادهای انقلابی مورد استفاده قرار گرفته است، این نوع از موسیقی به‌خاطر خستگاه و سیر تطورش گنجایش پرداختن به مفاهیم معنوی را ندارد. از‌سوی دیگر هرکدام از سبک‌های موسیقی به شرط داشتن کیفیت لازم، آهنگساز، نوازنده، خواننده و ترانه‌سرای متبحر، معتقد و آشنا به مبنای هنر و حکمت دینی می‌تواند اثری معنوی تولید کند؛ لذا مسأله کیفیت هنری نیز بسیار مهم است. پس به شرط استفاده از سبک‌های متناسب موسیقی،

تولید اثر معنوی وابسته به به‌کارگیری عوامل معتقد، متخصص و توانمند است. باکمال تأسف امروزه اغلب موسیقی تولیدشده در کشور در سبک پاپ و بدون حداقل‌های کیفی است. تا جایی که بسیاری از کنسرت‌های امروزی بدون هیچ نوع ارزش هنری برگزار شده و حتی در شبکه‌های اجتماعی مورد تمسخر مخاطبان هنرناس قرار می‌گیرد.

برای موسیقی عامه‌پسند و غیرهنری نمی‌کنند، در ایران متأسفانه به واسطه برخی نیازهای کوتاه‌مدت این موازنه برعکس اتفاق افتاده است. دولت در خصوص موسیقی اصیل ایرانی فقط به اعطای مجوز و تقنین قوانین می‌پرداز ولی در خصوص موسیقی پاپ با توجه به این‌که تولید این نوع موسیقی آسان‌تر است، به سفارش و حمایت می‌پرداز. میزان سرمایه‌گذاری نهادهای انقلابی مانند بسیج، حوزه هنری و... در خصوص ترویج موسیقی پاپ در قالب گروه‌های سرود مساجد و مدارس در ۱۰ سال گذشته بی‌سابقه است. همچنین نهادهای انقلابی به بهانه‌های مختلف انقلابی و مذهبی، به سفارش آثار موسیقی پاپ با موضوعات مناسبی می‌پردازند که معمولاً آثار ماندگاری نیست و پس از چندی فراموش می‌شوند؛ در حالی که اگر همین سرمایه‌گذاری در حوزه موسیقی اصیل صورت گیرد، می‌تواند آثار ماندگاری را رقم بزند. همین امر باعث تضعیف اقتصاد موسیقی اصیل شده و امکان برگزاری کنسرت توسط اغلب هنرمندان این عرصه را به صفر رسانده و در مقابل موسیقی پاپ هم از طریق جذب حمایت‌های دولتی و هم با تبلیغات و برگزاری کنسرت از گردش مالی خوبی برخوردار بوده و هر روز بیشتر به معیارها و ممیزی‌هایی توجهی می‌شود.

را به عنوان موسیقی رمضان در نظر گرفت که هوشنگ جاوید در کتاب موسیقی رمضان در ایران بخش‌ای از این گنجینه عظیم هنری را جمع‌آوری کرده که نشان دهنده ظرفیت عظیم موسیقی در گسترش معنویت در این ماه مبارک بوده است.

جای خالی موسیقی معنوی در کنسرت‌ها

با وجود این، ظرفیت عظیم هیچ‌وقت این گونه از موسیقی که سراسر حکمت، معرفت و معنویت است در قالب‌های جدید عرضه‌مانند کنسرت نیامد، چراکه اساسا این قالب در اختیار بخش خصوصی است و اغلب برای اهداف اقتصادی برگزار می‌شود. هرچند در دهه‌های ۶۰ و ۷۰ این اهداف هنری و فرهنگی بود که برخی فعالان را به برگزاری موسیقی سوق می‌داد اما امروزه تهیه‌کنندگان و سرمایه‌سالاران هستند که حرف اول را می‌زنند لذا اگر حمایت نهادهای دولتی نباشد، نمی‌شود انتظار داشت موسیقی معنوی و آیینی در قالب کنسرت و به‌مخاطب‌ام ارائه شود.

موسیقی خوب؛ قالب، موضوع یا کیفیت

در دهه گذشته با توجه به این‌که نهادهای و فعالان انقلابی حوزه موسیقی بدون پیشینه کافی وارد این حوزه‌شده بودند موضوع و محتوای اشعار را مبنای تشخیص موسیقی خوب از بد قرار دادند. درحالی‌که با توجه به ماهیت موسیقی در سبک‌های مختلف تنها توجه به موضوع و محتوای ترانه‌ها نمی‌تواند مقیاس ارزش‌گذاری خوبی باشد، بلکه این سبک‌های موسیقی هستند که کیفیت اثر یک قطعه موسیقی بر مخاطب را مشخص می‌کنند. علاوه بر تقسیم‌بندی امروزی

برش

وظیفه دولت در قبال سبک‌های گوناگون موسیقی

موسیقی در کشور نه‌فقط بر اساس دکترین خاصی که توسط متفکری معتقد به تمدن ایرانی-اسلامی طراحی شده، اداره نمی‌شود، بلکه حتی پژوهش‌های تطبیقی نیز در اختیار مدیران نیست یا اگر هست وقعی به آن نمی‌نهند. در اغلب کشورهای دارای دغدغه فرهنگی و تمدنی حتی در کشورهای مدرن اروپایی دولت در قبال موسیقی کلاسیک و بوم‌ی از یک طرف و موسیقی پاپ و عامه‌پسند از طرف دیگر دو نوع سیاست متفاوت دارد. دولت‌ها از موسیقی کلاسیک و بوم‌ی حمایت و پشتیبانی مالی و زیرساختی می‌کنند و نسبت به موسیقی عامه‌پسند به تسهیلگری می‌پردازند؛ به این معنی که در اعطای مجوز و فراهم‌کردن زمینه فعالیت به این گروه‌ها قواعد آسان‌تری وضع می‌کنند اما باید دقت کرد که در اغلب کشورها، دولت‌ها هزینه‌ای

تابلو موزیکال «تار و تاریخ» برای سعدی

تازه‌ترین اثر پروژه «تار و تاریخ» یا عنوان «خمار مستی» به آهنگسازی میدیا فرج‌نژاد در شهرستان سرخه در استان سمنان ضبط شده است. در این اثر میدیا فرج‌نژاد نواختن تار و آهنگسازی را برعهده داشته و آواز را میلاد هبیدی می‌خواند. خمار مستی با غزلی از سعدی و به مناسبت روز بزرگداشت این شاعر بزرگ منتشر می‌شود. خمار مستی در کنار مقبره شیخ علاءالدوله سمنانی ادیب، عارف، شاعر و پایه‌گذار مکتبزم تقسیم آب در سمنان ضبط شده است. خمار مستی را پویا پایور میکس و مسترینگ کرده و ضبط تار در استودیو ۵۴ انجام شده است. کارگردانی، تدوین و تصویر این اثر کاری از مرتضی حاج محمدی است.

نشر بین‌المللی این آهنگ هم برعهده مؤسسه فرهنگی _ هنری نغمه‌سازان دلنشین است. پروژه تار و تاریخ حدود سه سال است که کار خود را با تمرکز بر ساخت قطعاتی برای بناهای تاریخی ایران آغاز کرده است. تاکنون دو آلبوم رسمی از آثار تار و تاریخ منتشر شده و آلبوم اول آن توانست در مسابقه بین‌المللی گلوبال موزیک وارد ز سال ۲۰۲۲ دو مدال طلا برای کشورمان به ارمغان بیاورد.

یوتیوب:ر ا س ک ن ک ت ی د

نما آهنگ

نوا و نما

فردا ۵ اردیبهشت‌ماه تولد آهنگسازی است که حالا در میناسالگی، دوران اوج هنری خود را سپری می‌کند. آریا عظیمی‌نژاد را باید یکی از فرزندان هنر دانست. او که از شش‌سالگی با بازی در برنامه تلویزیونی «خانه عروسک‌ها» پا به دنیای تصویر گذاشت. بی ۵۱ سال گذشته از عمر خود آهنگسازی ۴۰ سریال، سه‌تله فیلم و شش برنامه تلویزیونی و در کنار آن آهنگسازی ۱۴ فیلم سینمایی، ۱۲ مستند و هفت فیلم کوتاه را به سرانجام رسانده است تا یک رکورد را در این زمینه ثبت کند. این فعالیت‌ها جدا از چهار آلبوم موسیقی است که او منتشر کرده و با خوانندگانی مختلفی در اجرای کنسرت و ضبط نماهنگ، همکاری داشته است. او سرپرست گروه موسیقی «بوم و بر» است که در سبک موسیقی تلفیقی فعالیت دارد و در فضایی مدرن و امروزی، شنوندگان را به شنیدن نغمات و مقامات در حال فراموشی موسیقی مقامی‌فرامی‌خواند.

یوتیوب:ر ا س ک ن ک ت ی د

